Иван Асен III

Публикувано от **dasddsas** на **21.02.2011**

Иван Асен III (1259-1260)

Иван Асен III е български цар, първороден син на дъщерята на Иван Асен II Мария и на Мицо, претендент за търновския престол в началото на управлението Константин Асен Тих. Роден е около 1255-1262 г., като израства във Византия, където баща му избягва около 1261-1262 г., след неуспешния си опит да завземе търновския престол. В Империята Мицо получава, като отплата за предадените в ромейски ръце български градове Месемврия и Анхиало, имение на р. Скамандър в Мала Азия, близо до руините на древната Троя.

Изглежда там Иван Асен живял до бурните събития настъпили в България във връзка с бунта на Ивайло през 1277-1278. Тогава византийският император Михаил VIII Палеолог решил да установи влиянието си в съседното царство, като постави за цар на българите своето протеже Иван Асен III. С тази цел той го оженил през 1278 за най-голямата си дъщеря Ирина, като започнал да го нарича български цар, а впоследствие го изпратил заедно с византийска войска към Търново. Междувременно обаче Ивайло вече бил също провъзгласен за цар, след брака си с царица Мария, вдовицата на убития от него цар Константин Асен Тих. Поради това, жителите на Търново пуснали Иван Асен в града едва след като до столицата дошъл слух, че Ивайло бил победен в битка с татарите,. Така, най-вероятно през пролетта на 1279 г. Иван Асен III и жена му Ирина били вече български владетели. За стабилизиране на положението им, по настояване на византийския василевс, най-влиятелният болярин тук - Георги Тертер бил издигнат в деспот. Също така, за да се свърже по тясно с новия владетел, той трябвало да се раздели със съпругата си, изпращайки я, заедно със сина си Теодор Светослав във Византия, и да се ожени за сестрата на новия цар Мария. Това обаче не удоволетворило амбициите на българския първенец, който според съобщението на Пахимер мислел за върховната власт, за постигането на която подготвял убийството на Иван Асен III. В допълнение на това тежкото положение на този цар се утежнявало и от действията на Ивайло, който, след като неутрализирал временно татарската опасност, обсадил Търново и разбил, на 17 юли и 15 август 1279 г., двете византийски войски изпратени на помощ на поставеника на Михаил VIII Палеолог (Божилов 1994, 249-250). Изглежда, че пораженията принудили императора да използва татарите, които, с нападенията си отвлекли вниманието на Ивайло от Търново. Успехът на тази акция и успокояването на обстановката обаче, позволили на

Георги Тертер да организира заговора си, довел до бягството на Иван Асен III от града в началото на 1280 или края на 1279 г. Към това решение явно го подтикнали както очевидната невъзможност да управлява държавата, дори и с помощта на Византия, както и все по засилващите се позиции на първия военачалник в царството - великия воевода, а впоследствие и деспот Георги Тертер (бъдещия цар Георги I Тертер), който се домогвал до царската власт. Така, според по-късния Григора, Тертер "имал намерение да убие Асен и да стане господар на царството. Но Асен узнал за това и се престорил, че отива на гости с жена си при своя тъст императора. Тайно взел всичко ценно от богатствата и парите на българите и пристигнал при тъста си императора в Константинопол" (ГИБИ XI, 1983, 137). Съвременикът на събитията Георги Пахимер е за щастие по-подробен, като за него Иван Асен III замислил "да устрои бягството си под благовиден предлог с печалба", отнасяйки със себе си "съкровищата на българското царство, най-хубавите, които имаха, взети от победените ромеи", предвождани през 1190 г. от император Исак II Ангел. Както пише византийският историк тези съкровища лежали "в съкровището по-скоро за показ, отколкото за употреба", като бягащият цар и жена му взели освен тях, скривайки ги под дрехите си, и други богатства, удобни за носене. С тях те излезли от Търново през нощта, като "се престорили на хора, които излизат извън града, за да си отдъхнат и отпочинат, но веднага с най-голяма бързина избягали към великия град" Константинопол. "Най-напред влезли в Месемврия с царска пищност и разкош, за да не бъдат открити като бегълци", а след това продължили към византийската столица с кораб (ГИБИ X, 1980) 180).

От тези данни на изворите става ясно, че Иван Асен III съвсем не е бил толкова ленив и неспособен човек, какъвто го описват византийските, а и някои съвременни автори. Напротив, успешното осъществяване на разглеждано бягство, в сложни политически условия, придружено дори с отнасянето на богатсва във Византия, от един доста млад, около двадесетгодишен човек намиращ се при това в изолация, показва наличието на значителни лични качества, показани в критична ситуация. Не на последно място тук може да се изтъкне и че неговия тъст - един от най-способните византийски василевси Михаил VIII Палеолог, едва ли би дал първородната си дъщеря за съпруга на некадърник, нито би изпращал ромейски армии в негова подкрепа, ако не е имал положителна оценка за възможностите на зет си. Наистина, според наличните известия, той е бил много ядосан на Иван Асен за бягството му от Търново, но тук по-скоро виновният бил самия император, който не е дооценил сложната ситуация във България, макар че е бил добре информиран за нея. Доказателство за това е и последователното унищожаване на войските Мурин и Априн от Ивайло през лятото на 1279 г., което показва явно подценяване на военните възможности на последния.

Впоследствие Иван Асен III, в опит да върне властта си в България, заета от Георги Тертер, отишъл в лагера на татарския владетел Ногай, където по-същото време пребивавал и неговият съперник Ивайло. Там за малко Иван Асен не загубил живота си, когато на един пир пияният Ногай заповядал двамата екс-царе да бъдат екзекутирани. Ивайло бил убит, а Иван Асен успял да избегне смъртта поради застъпничеството на жената на татарина - Ефросина, незаконна дъщеря

на византийския василевс Михаил VIII Палеолог. Въпреки неуспеха си при татарите, Иван Асен продължил да носи царската си титла още няколко години, до сключването на споразумение между цар Георги Тертер I и новият василевс Андроник II. Според него българският цар върнал обратно във Византия втората си съпруга, сестрата на Иван Асен - Мария, срещу връщането на своята първа жена и сина си Теодор Светослав. Също така, тогава Иван Асен се отказал от царската си титла, като останал византийски деспот до смъртта си, настъпила най-вероятно в началото на 1302 г.

Powered by
Bukvar.bg
© 2010-2024